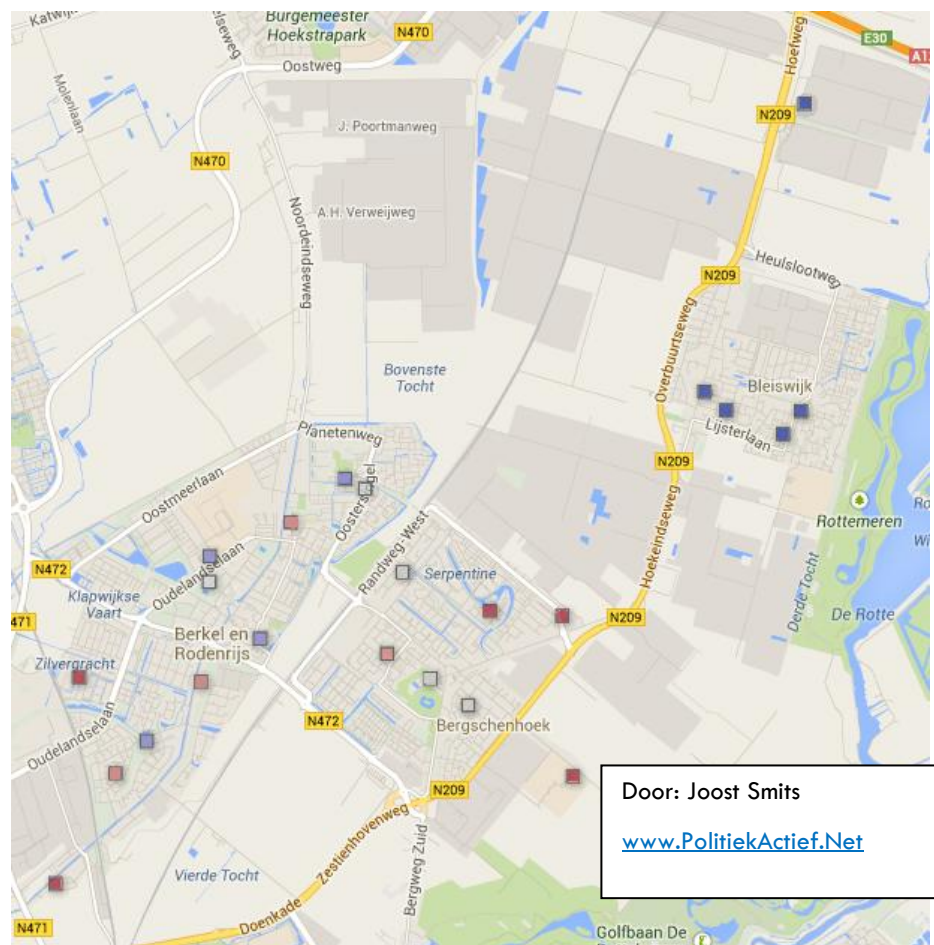

MISLUKTE FUSIE

23-3-2014

Analyse van de gemeenteraadsuitslagen
in Lansingerland

SAMENVATTING

De kiezer in Lansingerland lijkt zichzelf te zien als inwoner van een van de drie dorpen. Men verlaat zich op andere partijen dan in de andere dorpen. Wat dat betreft is de fusie uit 2007 mislukt. Het is partijen geraden hun kiezers te bedienen, wat de versnippering zal versterken. Als partijen niet hun kiezers bedienen, leidt dat tot een verdere vertrouwensbreuk en lagere opkomst. Een verdere fusie met Pijnacker-Nootdorp is daarom niet aan de orde.

Leefbaar 3B is de grote verliezer van de verkiezingen, wat nog enigszins wordt gemaskeerd door een tweede restzetel. D66, WIJ Lansingerland en Partij Neeleman zijn de grote winnaars. CDA kon het aantal raadszetels behouden.

De opkomst is hoger dan gemiddeld in Nederland, maar de afkalving was sterker in Lansingerland dan in Nederland. In Bleiswijk wonen de trouwste kiezers.

PvdA lijkt de interessantste samengestelde kieslijst te hebben, met kandidaten met verschillende profielen, die daardoor allerlei kiezers aanspreken. Misschien het recept voor een hogere opkomst, als ook andere partijen dat toepassen.

Afbeelding voorpagina: JS maart 2014

Na plaatsing op het blog komen meestal reacties binnen ter verbetering. Beschouw dit artikel niet als definitief tot 1 week na de datering.

OVER DE AUTEUR

Joost Smits is bestuurskundige en software-ontwikkelaar. Na een student-assistentchap over public choice geïnteresseerd geraakt in lokale politiek. Politiek actief sinds 1989, schaduwfractie, deelraadslid in Hillegersberg-Schiebroek, deelgemeentelijk wethouder. Sinds 2000 blogger op PolitiekActief.Net, waarbij het minder gaat om "dat vind ik ervan" dan om "wist u dat". Gewoond en gewerkt in Brussel, en gewerkt voor Europese stedennetwerken. Nu bezig met promotieonderzoek naar de geografische spreiding van verkiezingen. Is verbonden aan de Stichting Politieke Academie in Amsterdam.

jsmits@prize.nl

joost@politiekeacademie.eu

www.prize.nl

www.PolitiekActief.Net

www.politiekeacademie.eu

Inhoud

SAMENVATTING	2
OVER DE AUTEUR	2
INLEIDING EEN	4
UITSLAG TWEE.....	4
OPKOMST DRIE.....	5
WINGEBIEDEN VIER.....	8
VOLKSPARTIJEN VIJF	9
CONCLUSIE.....	11
LITERATUUR	11

Mislukte fusie

ANALYSE VAN DE GEMEENTERAADSUITSLAGEN IN LANSINGERLAND

INLEIDING | EEN

De gemeenteraadsverkiezingen van 2014 in Lansingerland gaan de geschiedenis in als die van de versplintering van het kiezerslandschap. Niet alleen door de deelname van vijf lokale partijen, waaronder drie nieuwe, waarvan twee nieuwe zetels haalden in de raad. Vooral door een trend dat partijen dorpsbelangen vertegenwoordigen. Lansingerland bestaat voor de kiezer in 2014 minder dan in 2010.

Met de Stichting Politieke Academie verdiep en verbreed ik mijn onderzoek naar verkiezingen. Een aantal kandidaten en partijen heb ik bij de verkiezingen in Lansingerland ondersteund met statistische informatie. Meestal prototypes van de analyses die sinds najaar 2013 via de Politieke Academie te verkrijgen zijn, een enkele keer de *full blown* versie (omdat het prototype het niet kon, en later ontwikkelde versie wel), en prototypes van nieuw soort ondersteuning voor individuele kandidaten die bij latere verkiezingen verder kunnen worden ingezet. De media (van Nieuwsuur tot Hart van Nederland, van RTV Rijnmond tot BNR, en van tijdschrift Vers Beton tot Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, Trouw, Volkskrant) hebben uitgebreid over deze microtargeting bericht.

Ik meen e.e.a. van mijn assistentie terug te zien in de uitslagen. Politieke partijen en kandidaten moeten hard werken om effect te bereiken met wat voor informatie dan ook. Informatie alleen is niet genoeg, er hoort een passende campagne bij. Het is altijd de kiezer zelf die de beslissing neemt om te gaan stemmen, en kiest welke kandidaat en van welke partij de stem verdient. Die kiezer is veel rationeler dan vaak wordt aangenomen.

In de volgende hoofdstukken kort ik partijnamen voor het gemak af. VVD, CDA, PvdA, D66 zijn waarschijnlijk wel bekend. GroenLinks wordt aangeduid als GL, ChristenUnie als CU, Leefbaar 3B als L3B, Partij Neeleman als PN, Partij tot Behoud Huis de Haas als TBHDH, Nieuwe Democraten Lansingerland als NDL, en WIJ Lansingerland als WIJ.

UITSLAG | TWEE

De uitslag leek nog spannend, vlak na de verkiezingsavond. Partij Neeleman zou net geen zetel hebben, en het verschil tussen de nummers 1 en 2 - Leefbaar 3B en CDA - was slechts 13 stemmen. Dat maakte door de bijzondere telwijze van restzetels gelijk het verschil tussen 7 en 6 zetels. Op donderdag werd alles nog eens nagekeken, en het verschil tussen L3B en CDA bleek groter. Neeleman had verder echt zijn zetel verdiend.

Volgens de Kieswet wordt bij gemeenteraden groter dan 19 zetels eerst de kiesdeler bepaald, en daarna het aantal restzetels verdeeld volgens het grootste gemiddelde. De kiesdeler is het aantal geldige stemmen gedeeld door het aantal raadszetels, in het geval van Lansingerland 23.231 gedeeld door $31 = 749,4$. Wie minder dan de kiesdeler aan stemmen heeft, doet niet mee voor een zetel.

De zetels worden eerst verdeeld op basis van die kiesdeler. Daarna wordt bepaald welke partij bij 1 zetel extra het grootste gemiddelde heeft. Die krijgt dan de restzetel. Dat gaat door tot alles is verdeeld. Deze verdeelmethode, ook wel de methode D'Hondt genoemd, geeft een klein voordeel aan grotere partijen. Zo ook hier: de grootste partij in stemmen krijgt 2 zetels erbij. Daardoor is het kleine verschil tussen L3B en CDA van 38 stemmen goed voor 1 zetel extra ten gunste van L3B.

	Stemmen	>kiesdele	1e verdeli	restzetel	2e verdeli	restzetel	3e verdeli	restzetel	4e verdeli	restzetel	5e verdeli	restzetel	6e verdeli	restzetel	7e verdeli	restzetel	8e verdeli
Leefbaar	4.475	4.475	5	745,8	6	639,3	6	639,3	6	639,3	6	639,3	6	639,3	6	639,3	7
CDA	4.437	4.437	5	739,5	5	739,5	6	633,9	6	633,9	6	633,9	6	633,9	6	633,9	6
VVD	3.536	3.536	4	707,2	4	707,2	4	707,2	4	707,2	5	589,3	5	589,3	5	589,3	5
CU	2.210	2.210	2	736,7	2	736,7	2	736,7	3	552,5	3	552,5	3	552,5	3	552,5	3
PvdA	1.820	1.820	2	606,7	2	606,7	2	606,7	2	606,7	2	606,7	2	606,7	2	606,7	2
D66	2.814	2.814	3	703,5	3	703,5	3	703,5	3	703,5	3	703,5	4	562,8	4	562,8	4
GrLinks	920	920	1	460,0	1	460,0	1	460,0	1	460,0	1	460,0	1	460,0	1	460,0	1
TBHDH	481																
PN	754	754	1	377,0	1	377,0	1	377,0	1	377,0	1	377,0	1	377,0	1	377,0	1
NDL	429																
WIJ	1.355	1.355	1	677,5	1	677,5	1	677,5	1	677,5	1	677,5	1	677,5	2	451,7	2
totaal	23.231		24		25		26		27		28		29		30		31

In 2010 had de veel kleinere PvdA het voordeel:

	Stemmen	>kiesdele	1e verdeli	restzetel	2e verdeli	restzetel	3e verdeli	restzetel	4e verdeli	restzetel	5e verdeli	restzetel	6e verdeli
CDA	4359	4.359	5	726,5	6	622,7	6	622,7	6	622,7	6	622,7	6
VVD	4341	4.341	5	723,5	5	723,5	6	620,1	6	620,1	6	620,1	6
PvdA	2022	2.022	2	674,0	2	674,0	2	674,0	2	674,0	2	674,0	3
L3B	6248	6.248	8	694,2	8	694,2	8	694,2	9	624,8	9	624,8	9
CU	2029	2.029	2	676,3	2	676,3	2	676,3	2	676,3	3	507,3	3
TBHdH	845	845	1	422,5	1	422,5	1	422,5	1	422,5	1	422,5	1
GrLi	1166	1.166	1	583,0	1	583,0	1	583,0	1	583,0	1	583,0	1
D66	1591	1.591	2	530,3	2	530,3	2	530,3	2	530,3	2	530,3	2
totaal	22.601		26		27		28		29		30		31

Die kreeg toen de derde zetel in de laatste verdeelronde, was daardoor een handige nieuwe coalitiepartner bij de herschikking in 2011, en mocht zo een wethouder leveren. Ze kunnen dankzij die restzetel terugkijken op een periode met veel politieke invloed.

In 2014 bleef PvdA op 2 zetels, en kreeg niet een restzetel. Wie de Excel-berekening uitbreidt, die ik online heb gezet¹, ziet dat eerst CDA nog een restzetel zou krijgen, en daarna pas PvdA. Maar dan hadden we een raad van 33 zetels nodig. Had de raad 29 zetels, dan zouden Leefbaar 3B en WIJ Lansingerland er ieder eentje moeten inleveren.

Leefbaar 3B kon door de extra restzetel het politieke verlies beperken tot 2 zetels, maar is daarmee wel de grootste verliezer. VVD verloor 1 zetel. TBHdH, die laat in de race instapte, verloor de enige zetel. CDA behield 6 zetels, onverwacht, en onvoorspeld, door een prima campagne. D66 won, zoals voorspeld, dik, en kwam door een restzetel op 4. WIJ Lansingerland won 2 nieuwe zetels. Partij Neeleman kreeg uiteindelijk de volle zetel.

OPKOMST | DRIE

We kunnen berekenen hoeveel mensen worden opgeroepen per gemeente, en later kijken hoeveel geldige en ongeldige stemmen werden uitgebracht. Dat samen is de opkomst. Dat kan worden gedeeld door het aantal opgeroepen, en zo krijgen we het opkomstpercentage.

Lastiger is het om uitspraken te doen over opkomst in individuele stembureaus. Daar speelt immers een ambtelijk oordeel mee. Ambtenaren prikken een stembureau op de kaart, en schrijven er dan bij hoeveel kiezers ze daar verwachten. Sinds 2010 is in de wet opgenomen dat kiezers bij een willekeurig stembureau mogen stemmen. Als ambtenaren het aantal verwachte kiezers te hoog inschatten, komt het stembureau uit op een lagere opkomst, en als ze het aantal kiezers te laag inschatten heeft het stembureau een hoge opkomst.

De gemeente Nijmegen turft de stempassen op het stembureau waar ze zijn ingenomen, en wat erop staat als gemeentelijk voorkeursstembureau.² In 2010 was dat 29,5% van de kiezers. Nu is het wel zo dat er enorme verschillen zijn in Nijmegen in opkomst. Bij de raadsverkiezingen van 2010 varieerde dat van 6,5% tot 153%.

Opkomst is het gevolg van het vertrouwen en belang dat kiezers stellen in politieke partijen en hun voorgestelde kandidaten, al kunnen er systeemfactoren zijn. Als bijv. blijkt dat jonge gezinnen het in hun dagplanning moeilijk vinden om te gaan stemmen, dan kan een gemeente ondersteunend zijn in een deel van de oplossing. Net zoals dat het kan dat ouderen het een barrière kunnen vinden om het stembureau te bezoeken. Nog afgezien van dat gemeenten het wingebied van een stembureau (district) te groot kunnen maken, of juist bevolkte gebieden een stembureau onthouden.

Dit jaar ontbrak bijv. het stembureau aan de Noorderparklaan 133, een stembureau (nummer 2) waar in 2010 VVD, PvdA, D66 goed scoorden (binnen hun respectievelijke patroon). Stembureaus 1 en 3 werden verplaatst.

¹ www.politiekactief.net/files/gemverkiezingen2014.xls

² http://www.nijmegen.nl/rapportenzoeker/Docs/Gemeenteraad_3_maart_2010.pdf (Feldkamp 2010)

Hier de verwachte, en werkelijke opkomst (geldige plus blanco/ongeldige stemmen) in 2010 en 2014 in de stembureaus 1, 2, 3 en 5:

	Oproep 2010	Stemmen 2010	Oproep 2014	Stemmen 2014
Bureau 1	1440	984	2156	1020
Bureau 2	1816	900		
Bureau 3	1122	671	2134	1263
Bureau 5	1562	911	1905	1155
	5940	3466	6195	3438

Dus: er werden in bureau 1, 2, 3 en 5 in 2014 samen 255 meer kiezers verwacht dan in 2010. Met het opheffen van bureau 2 verwachtte de gemeente in bureau 1 716 meer kiezers dan in 2010, in bureau 3 1012 meer, en in bureau 5 343 meer. Had dan invloed op de opkomst?

	Opkomst 2010	Opkomst 2014		Opkomst 2010	Opkomst 2014		Opkomst 2010	Opkomst 2014
Lansingerland	58,8%	55,8%	Bergschenhoek	58,9%	55,9%	Bureau 1	68,3%	47,3%
						Bureau 2	49,6%	
						Bureau 3	59,8%	59,2%
						Bureau 5	58,3%	60,6%
			Berkel en Rodenrijs	58,0%	55,0%			
			Bleiswijk	60,6%	57,5%			

Blijkbaar niet. De opkomst in Bergschenhoek was zowel in 2010 als 2014 representatief voor de hele gemeente. Dus er verdwenen in absolute zin waarschijnlijk geen kiezers door de opheffing van stembureau 2. Wel bleken de verwachtingen van de gemeente niet realistisch. Door de plaatsing van stembureau 1 tussen 3 en 5 in, daalde de opkomst flink. De opkomst van stembureau 3 daalde veel minder dan de trend. En de opkomst van stembureau 5 steeg zelfs.

Let op: als de gemeente een realistische verwachting had gehad in de oproepen per stembureau, zou de ontwikkeling van de opkomst van stembureau 1, 3 en 5 ongeveer de trend hebben gevolgd. Waarbij we niet moeten vergeten dat het aantal opgeroepen kiezers in de stembureaus in 2010 net zo min realistisch was. In ieder geval kan niet zo maar worden verondersteld dat in 2014 in stembureau 1 "de opkomst" "dus" "laag" was.

Om uitspraken te doen over opkomst binnen een gemeente moet eerst het ambtelijke oordeel worden uitgeschakeld met een statistische berekening. Vervolgens kan worden geprobeerd om het gecorrigeerde patroon van opkomst te benaderen uit vaste gegevens, zoals demografische data.

Mij wordt regelmatig gevraagd hoe dat allemaal kan. Kiezers verklaren zelf te stemmen bij het boodschappen doen in een ander deel van de gemeente, en dan gelijk de stem van ouders of kinderen mee te nemen. Dan is het patroon toch niet te bepalen?

Vorig jaar heb ik mijn software eens voorzien van een zogenaamde Monte Carlo simulator. Ik liet met een toevalstreffer kiezers dezelfde stem uitbrengen bij een willekeurig ander stembureau. Dat bleek niet veel uit te maken.

Dat vindt men dan vaak weer "tegen het gevoel ingaan". Er is een simpele verklaring. Stel stemuitslagen voor als stapeltjes. Er zijn hoge en lage stapeltjes. Stel dat er 1.000 stembiljetten zijn verdeeld over die stapeltjes. Wat erop staat verandert niet, alleen gaan we er 300 willekeurig tussenuit nemen (=30%), en op een ander stapeltje leggen. Het resultaat daarvan is ongeveer dezelfde verdeling, alleen zijn de hoge stapeltjes wat minder hoog, en de lage stapeltjes wat minder laag. Het patroon is min of meer intact.

Het gaat pas mis als er een patroon zit in de verhuizing. Dat het niet toevallig is. Als heel veel mensen uit villawijken gaan stemmen in flatwijken, of als veel bakfietsrijders gaan stemmen in buurten waar mensen in grote auto's rijden, enz. Dat moet dan in echt veel stembureaugebieden grootscheeps gebeuren, anders wordt het patroon niet verstoord. Het is

niet waarschijnlijk. Ik ga de Nijmeegse turflijsten wel nog analyseren. Vaker komt het voor dat een kandidaat of partij zeer populair is bij één of twee stembureaus. De software signaleert dat en neemt maatregelen om de berekening er niet door te laten verstoren.

Vervolgens is er kritiek mogelijk op de aanpak om demografische gegevens te gebruiken voor het bepalen van de locatie van potentiële kiezers. Ik heb daarover een paper in voorbereiding, die ik later dit jaar zal presenteren in een politicologenwerkgroep, en die moet leiden tot een publicatie in een tijdschrift. De basis heb ik uitgelegd in een drietal filmpjes van de Politieke Academie.³

Wel blijft het heel lastig om opkomst in een model te vangen. Bij steun voor politieke partijen is dat eenduidiger. Bij opkomst spelen sentimenten mee over de effectiviteit van de stem, vertrouwen in de politiek, maar ook het belang, de gevoelde burgerplicht, en simpelweg tijdsdruk om te gaan werken, kinderen onder te brengen bij kinderopvang, voor de maaltijd te zorgen, enz. Krouwel onderscheidde verschillende factoren in een onderzoek naar opkomstbevordering in Almere.⁴ Mijn analyse van opkomst, voor de Politieke Academie, is in februari en maart gebruikt door Hart van Nederland in inzichtelijke rapportages over Arnhem en Heerlen.⁵ Zo werd in beeld gebracht dat in Arnhem Noord wel werd gestemd, terwijl in Arnhem Zuid de ondervraagde vroeg: "Zijn er dan alweer verkiezingen". En in Heerlen was er een probleem met opkomst in Hoensbroek, waar een nieuwe partij Hoensbroeks Belang mee ging doen. Die haalde uiteindelijk 2 zetels.

Niet-stemmen is vaak net zo'n rationele afweging als de keuze voor een partij, zo lijkt te volgens uit de analyses die ik tot nu toe deed, alleen met meer invloedsfactoren.

Een van de voorspellingen die ik tevoren deed, was dat de opkomst in Lansingerland niet lager zou zijn dan in 2010. Toen was die 58,8%.⁶ Gezien de urgentie van de gemeentelijke problemen, gezien de zeer ruime keuze voor kiezers (11 partijen met elk een eigen profiel, waaronder herkenbare grote landelijke partijen, als lokale bekende personen), ik kon mij er niets bij voorstellen dat mensen die in 2010 gingen stemmen, dat opeens in 2014 niet zouden doen.

Met de Politieke Academie had ik aangetoond dat lokale partijen niet zorgen voor een hogere opkomst⁷, maar dat zou toch te maken moeten hebben met dat lokale partijen op den duur ook gewoon "gevestigde partijen" worden, die door kiezers na een paar jaar net zo worden geïdentificeerd met gemeentelijke problemen als landelijke partijen, en niet als oplossers? De drie nieuwe partijen in Lansingerland zouden dat toch moeten compenseren?

Niet dus. Wensdenken is geen wetenschap. De opkomst in Nederland daalde volgens NRC Handelsblad van 53,9 naar 53,8%.⁸ Dat is op basis van voorlopige resultaten, omdat nog niet alles is verwerkt wat de hoofdstembureaus eergisteren vaststelden. Ik zie in mijn overzicht van voorlopige data zelfs een stijging van de opkomst naar 54,1% bij de verkiezingen van afgelopen woensdag. De komende weken zal dat wel duidelijk worden.

In Lansingerland daalde de opkomst van 58,8% naar 55,8%.⁹ Dat is dus een sterkere daling dan gemiddeld in Nederland, slechter dan de trend. Maar het opkomstniveau is hoger dan in Nederland.

Hoe zit dat in elkaar?

Kijkend naar de dorpen, en de door de gemeente gerapporteerde opkomst in de stembureaus daar:

	2010	2014	Vershil
Bergschenhoek	58,89%	55,92%	-2,97%
Berkel en Rodenrijs	58,00%	54,96%	-3,04%
Bleiswijk	60,58%	57,50%	-3,08%
Totaal	58,82%	55,78%	-3,04%

De opkomst daalt het minst in Bergschenhoek, en het meest in Bleiswijk, al is het verschil minimaal. De opkomst is in Bleiswijk wel hoger dan gemiddeld.

³ www.youtube.com/playlist?list=PLLub527qguZ9GVtTYvoYNk-uZ6_QtGmtQ

⁴ (Krouwel, Kokx, en Pol 2009)

⁵ Hart van Nederland 20 februari 2014 (Arnhem) en 12 maart 2014 (Heerlen)

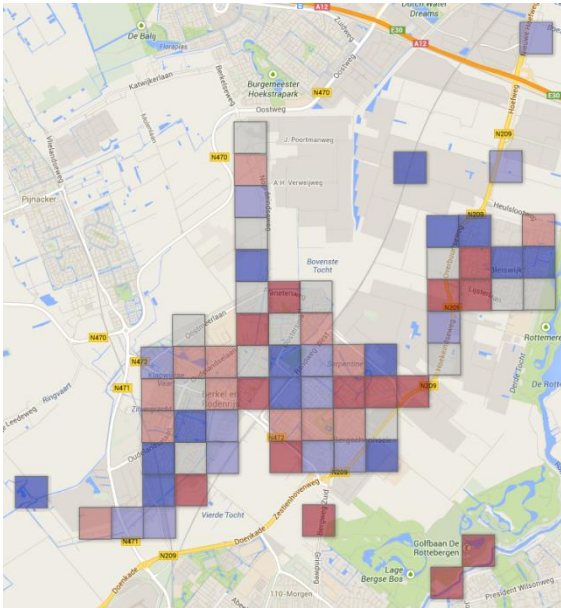
⁶ RTV Lansingerland: www.youtube.com/watch?v=OdDGBhfrzHE

⁷ www.politiekeacademie.eu/nauwelijks-opkomstbevordering-door-lokale-partijen/ (van Dalen en Smits 2014a)

⁸ www.nrc.nl/nieuws/2014/03/20/opkomst-hoger-dan-verwacht-53-procent-ging-naar-de-stembus/ (Remie 2014)

⁹ www.lansingerland.nl/document.php?m=1&fileid=132261&f=c13102915299abcd42cffd88f71ee887&attachment=0&c=55597

Het patroon van niet-stemmen kan in kaart worden gebracht, ongeveer zoals het patroon van politieke partijen kan worden gemaakt. Er moet om eerder genoemde redenen een slag om de arm worden gehouden, maar ziet er ongeveer zo uit:

De verwachte waarde is samengevat in 500x500 meter blokken. Blauw betekent relatief veel niet-stemmers (=lage opkomst), rood betekent weinig niet-stemmers (=hoge opkomst).

Hoe dan ook kan een gemeente iets proberen te doen aan eventuele systeemfactoren rond opkomst, maar het zijn de politieke partijen en politici zelf die echt invloed hebben op opkomst. Begin meteen na de verkiezingen met het contact met de kiezers in wingebieden, met kiezers die verloren zijn sinds de vorige verkiezingen, en met kiezers die potentieel opstaan voor de partijstandpunten.

WINGEBIEDEN | VIER

Zoals uitgelegd in drie filmpjes¹⁰ ga ik ervan uit dat de wingebieden van kiezers per partij tamelijk vast liggen. Om even verder te gaan over opkomst, hebben sommige partijen het misschien makkelijker dan anderen om kiezers te winnen. Wie kan putten uit niet-stemmers?

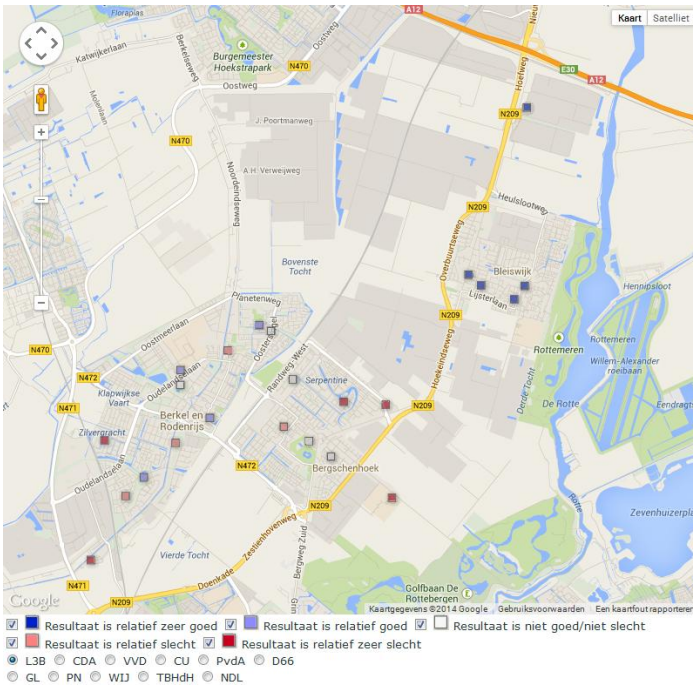
In Lansingerland zijn dat:

"	L3B	CDA	VVD	CU	PvdA	D66	GL	PN	WIJ	TBHdH	NDL
"opkomst	0	-	--	0	++	+	+	0	+	0	+

PvdA zou dus met een betere campagne meer kiezers moeten kunnen treffen. D66, GroenLinks, WIJ en NDL in mindere mate. VVD en CDA hebben het minst aan opkomstbevordering, en hun stemmenpercentage zal dalen als meer mensen gaan stemmen.

Met mijn analyse ben ik in staat om partijen te voorzien van allerlei kaarten, van gewone stembureaus, tot concurrenten, buurtkaarten en postcodekaarten. Voor een keer heb ik één kaart beschikbaar gemaakt voor iedereen: die van de stembureaus van alle partijen bij de raadsverkiezingen van 2014. Er zit geen andere berekening in dan het verdelen van alle percentages van een partij in vijf gelijke delen, en die een kleur te geven van blauw (relatief veel) via wit (om het even) tot rood (relatief weinig). Het kaartje van Leefbaar 3B ziet er als volgt uit:

¹⁰ www.youtube.com/playlist?list=PLlub527aguZ9GVtTYvoYNk-uZ6_QtGmtQ

Zie www.merkmaal.nl/kaarten/Lansingerland/lilandGR14allepartijenU34ZT.html . Klik op de opties onder de kaart om andere partijen te zien, of alleen de hoogste scores.

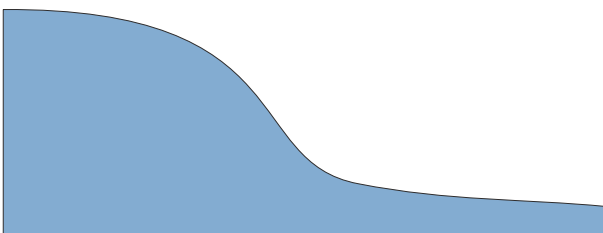
Te zien is dat het patroon van elke partij anders is. Samengevat over de drie dorpen is het als volgt:

	1. L3B	2. CDA	3. VVD	4. CU	5. PvdA	6. D66	7. GL	8. PN	9. WIJ	10. TBHDH	11. NDL
Bergschenhoek	15,3%	14,8%	16,4%	9,7%	7,6%	12,0%	4,6%	4,7%	11,1%	2,5%	1,4%
Berkel en Rodenrijs	16,0%	21,9%	15,6%	9,0%	8,0%	14,4%	4,4%	2,4%	3,9%	2,2%	2,0%
Bleiswijk	32,3%	18,9%	12,6%	10,5%	7,8%	7,1%	2,0%	3,0%	2,7%	1,0%	2,2%
Totaal	19,3%	19,1%	15,2%	9,5%	7,8%	12,1%	4,0%	3,2%	5,8%	2,1%	1,8%

Leefbaar 3B haalt in Bleiswijk bijna 1/3 van alle daar vergeven stemmen op. WIJ Lansingerland scoorde gemiddeld 5,8%, maar haalde in Berschenhoek meer dan 11% van de stemmen daar. CDA is dan weer sterker in Berkel en Rodenrijs, wat belangrijk is, omdat 48% van alle Lansingerlandse stemmen uit Berkel en Rodenrijs kwam. De fusie is dus eigenlijk mislukt. De dorpen hebben hun eigen identiteit, en stemmen langs dorpsgrenzen. Partijen moeten daar eigenlijk rekening mee houden.

VOLKSPARTIJEN | VIJF

Als alle percentages van partijen per stembureau op volgorde op een rijtje worden gezet, ontstaat een curve als deze:

Dit voorbeeld is de curve van een partij die in ongeveer de helft van de stembureaus veel stemmen haalt, en in de rest eigenlijk heel weinig. Hoe platter de curve, hoe meer het gaat om een volkspartij. Ik heb jaren geleden de "volkspartij-index" bedacht. Dat is het aantal stembureaus waar een partij meer dan gemiddeld scoort, ten opzichte van het totaal aantal stembureaus. In Lansingerland waren er 23 stembureaus. Een partij die in 11 bureaus meer dan gemiddeld scoort, krijgt dan 48% als "volkspartij-index". Meer dan 50% is een volkspartij, en minder dan 50% beschouwen we als een elitepartij. Het ene is vooralsnog niet beter dan het andere. Een volkspartij krijgt overall steun, terwijl een elitepartij juist een bolwerk heeft.

Hoe zit het in Lansingerland?

	1. L3B	2. CDA	3. VVD	4. CU	5. PvdA	6. D66	7. GL	8. PN	9. WIJ	10. TBHdH	11. NDL
aantal	6	8	10	10	12	11	9	9	7	11	14
index	26%	35%	43%	43%	52%	48%	39%	39%	30%	48%	61%

NDL haalde de kiesdrempel niet, maar haalde wel in 14 van de 23 stembureaus meer dan gemiddeld. Een heel vlakke curve, en dus het meest een "volkspartij". PvdA is tweede, met 12 stembureaus, ook meer dan 50%, en dus een volkspartij in Lansingerland. D66 krijgt de derde plaats, omdat ze groter zijn dan TBHdH, maar ze blijven beide onder 50%. L3B is het meest een elitepartij.

Politieke partijen hebben veel kandidaten op de kieslijst staan. Het resultaat wordt niet bepaald door alleen de lijsttrekker. Als we de "volkspartij-index" nu eens toepassen op lijsttrekkers, wie is dan het meest een "volksvertegenwoordiger", populair bij het volk in het grootste gebied?

	1. L3B	2. CDA	3. VVD	4. CU	5. PvdA	6. D66	7. GL	8. PN	9. WIJ	10. TBHdH	11. NDL
aantal	12	8	11	8	9	12	13	8	8	12	10
index	52%	35%	48%	35%	39%	52%	57%	35%	35%	52%	43%

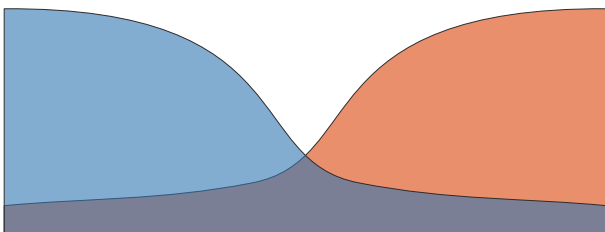
Nu verandert het beeld. GroenLinks scoort dan misschien vooral in slechts 9 van de 23 stembureaus, de lijsttrekker scoort prima in meer dan de helft! Nog opmerkelijker is de lijsttrekker van Leefbaar 3B. De partij is het meest een elitepartij, maar de lijsttrekker (uit Berkel) is een echte volksvertegenwoordiger, populair in meer dan de helft van de stembureaus. Blijkbaar maakt de rest van de lijst het een Bleiswijks onderonsje.

Dat levert gelijk de vraag op welke lijsttrekker eigenlijk het best ligt in de stembureaus waar de partij goed scoorde?

1. L3B	2. CDA	3. VVD	4. CU	5. PvdA	6. D66	7. GL	8. PN	9. WIJ	10. TBHdH	11. NDL
51%	84%	90%	81%	70%	65%	94%	99%	99%	99%	57%

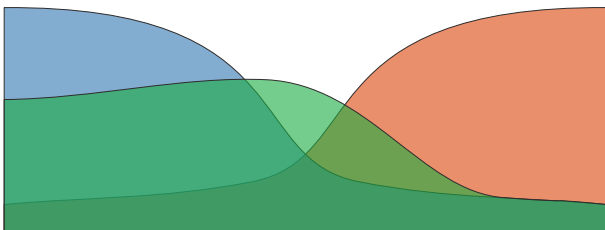
Zoals verwacht scoort Leefbaar 3B laag. Ook opvallend is dat blijkbaar de PvdA mensen met allerlei profielen op de lijst heeft staan, waardoor de lijsttrekker, die zelf geen volksvertegenwoordiger is (volgens de definitie hierboven) wordt geholpen om toch de partij tot volkspartij te maken. Is dat geen recept voor een betere opkomst, als ook andere partijen dat toepassen? Dat PvdA daarvan niet optimaal zou hebben geprofiteerd is een onbewezen stelling. Uiteindelijk is er ook altijd een maximum aan de steun die partijen gegeven een partijprofiel en gegeven de boodschap kunnen vangen.

Behalve de curve van één partij, kan er ook worden gekeken naar hoe curves van meerdere partijen met elkaar samenhangen. Stel dat er maar twee partijen meedoen, dan kan het volgende beeld ontstaan:

Dit zijn partijen die groot zijn in andere gebieden dan de ander. Het zijn geen concurrenten. Het is niet zo dat de grootste en op-een-na-grootste partij altijd concurrenten van elkaar zijn. Vergelijk het met een supermarkt. Als het gaat om de meeste klanten is de fabrikant van cola niet de concurrent van de fabrikant van wasknijpers. De concurrent van de colaboer is een andere colaboer, en de wasknijpermaker heeft een andere wasknijpermaker als concurrent.

In onderstaand plaatje zijn blauw en groen concurrenten. Blauw en rood zijn tegenvoeters.

In Lansingerland zijn VVD en D66 zeer met elkaar verweven als concurrenten, net als GroenLinks, Neeleman en WIJ Lansingerland. Hetzelfde speelt in mindere mate met Leefbaar 3B en NDL. Van een tevoren verwachte samenhang van PvdA en WIJ Lansingerland is niets terug te vinden. PvdA heeft meer (hoewel niet overtuigend) met D66, en in mindere mate met de visvijver van NDL en Leefbaar 3B.

Als laatste valt op te merken dat wat betreft de kiezer de tweespalt tussen lokale partijen en nationale partijen ongelijk is verdeeld over de dorpen. Uit onderzoek van de Stichting Politieke Academie onder raadsleden bleek dat maar liefst 81 procent van de raadsleden van landelijk partijen de groei van lokale partijen een slechte zaak vindt.¹¹ Landelijke partijen zijn VVD, PvdA, CDA, D66, GL, CU. Lokale partijen: L3B, TBHdH, WIJ, PN, ND. Wat vindt de kiezer in Lansingerland ervan?

	natpart	lokpart
Bergschenhoek	65,1%	34,9%
Berkel en Rodenrijs	73,4%	26,6%
Bleiswijk	58,8%	41,2%

Nu de steun in Nederland voor lokale partijen naar ongeveer 30% is gegaan, blijkt dat Bergschenhoek en Bleiswijk boven het gemiddelde zitten, terwijl kiezers in Berkel en Rodenrijs blijven vertrouwen op nationale partijen.

CONCLUSIE

De kiezer in Lansingerland lijkt zichzelf te zien als inwoner van een van de drie dorpen. Men verlaat zich op andere partijen dan in de andere dorpen. Wat dat betreft is de fusie uit 2007 mislukt. Het is partijen geraden hun kiezers te bedienen, wat de versnippering zal versterken. Als partijen niet hun kiezers bedienen, leidt dat tot een verdere vertrouwensbreuk en lagere opkomst. Een verdere fusie met Pijnacker-Nootdorp is daarom niet aan de orde.

Leefbaar 3B is de grote verliezer van de verkiezingen, wat nog enigszins wordt gemaskeerd door een tweede restzetel. D66, WIJ Lansingerland en Partij Neeleman zijn de grote winnaars. CDA kon het aantal raadszetels behouden.

De opkomst is hoger dan gemiddeld in Nederland, maar de afkalving was sterker in Lansingerland dan in Nederland. In Bleiswijk wonen de trouwste kiezers. De PvdA heeft kiezers wonen in gebieden waar de opkomst het laagst is, de VVD in gebieden waar de opkomst het hoogst is.

NDL en PvdA zijn het meest volkspartijen, Leefbaar 3B het meest een elitepartij. De lijsttrekkers van GroenLinks en Leefbaar 3B zijn het meest "volksvertegenwoordiger". Blijkbaar maakt de rest van de lijst van L3B het een Bleiswijks onderonsje.

PvdA lijkt de interessantste samengestelde kieslijst te hebben, met kandidaten met verschillende profielen, die daardoor allerlei kiezers aanspreken. Misschien het recept voor een hogere opkomst, als ook andere partijen dat toepassen.

In Lansingerland zijn VVD en D66 zeer met elkaar verweven als concurrenten, net als GroenLinks, Neeleman en WIJ Lansingerland. Hetzelfde speelt in mindere mate met Leefbaar 3B en ND. Van een tevoren verwachte samenhang van PvdA en WIJ Lansingerland is niets terug te vinden.

LITERATUUR

- Feldkamp, R. 2010. "Verkiezing gemeenteraad 3 maart 2010 - Uitslagen gemeente Nijmegen". Nijmegen: afdeling Onderzoek & Statistiek, Directie Wijk en Stad, gemeente Nijmegen.
http://www.nijmegen.nl/rapportzoeker/Docs/Gemeenteraad_3_maart_2010.pdf.
- Krouwel, A., W. Kokx, en M. Pol. 2009. "Almere - onderzoek opkomstbevordering".
<http://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/Files/Document/Almere---onderzoek-opkomstbevordering-V6.pdf>.
- Remie, M. 2014. "Opkomst hoger dan verwacht: 53,8 procent ging naar de stembus". *NRC.nl*.
<http://www.nrc.nl/nieuws/2014/03/20/opkomst-hoger-dan-verwacht-53-procent-ging-naar-de-stembus/>.
- Van Dalen, F., en J. Smits. 2014a. "Lokale partijen zorgen niet voor hogere opkomst". *Stichting Politieke Academie*.
<http://politiekeacademie.eu/nauwelijks-opkomstbevordering-door-lokale-partijen/>.
- . 2014b. "Tweespalt tussen lokale en landelijke partijen". *Stichting Politieke Academie*.
<http://politiekeacademie.eu/tweespalt-tussen-lokaal-en-landelijk-georganiseerde-politici/>.

Overige literatuur:

- Van Gent, W., E. Jansen, en J. Smits. 2013. "Right-wing Radical Populism in City and Suburbs: An Electoral Geography of the Partij Voor de Vrijheid in the Netherlands". *Urban Studies*, oktober. doi:10.1177/0042098013505889.
<http://usj.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0042098013505889>.

¹¹ www.politiekeacademie.eu/tweespalt-tussen-lokaal-en-landelijk-georganiseerde-politici/ (van Dalen en Smits 2014b)